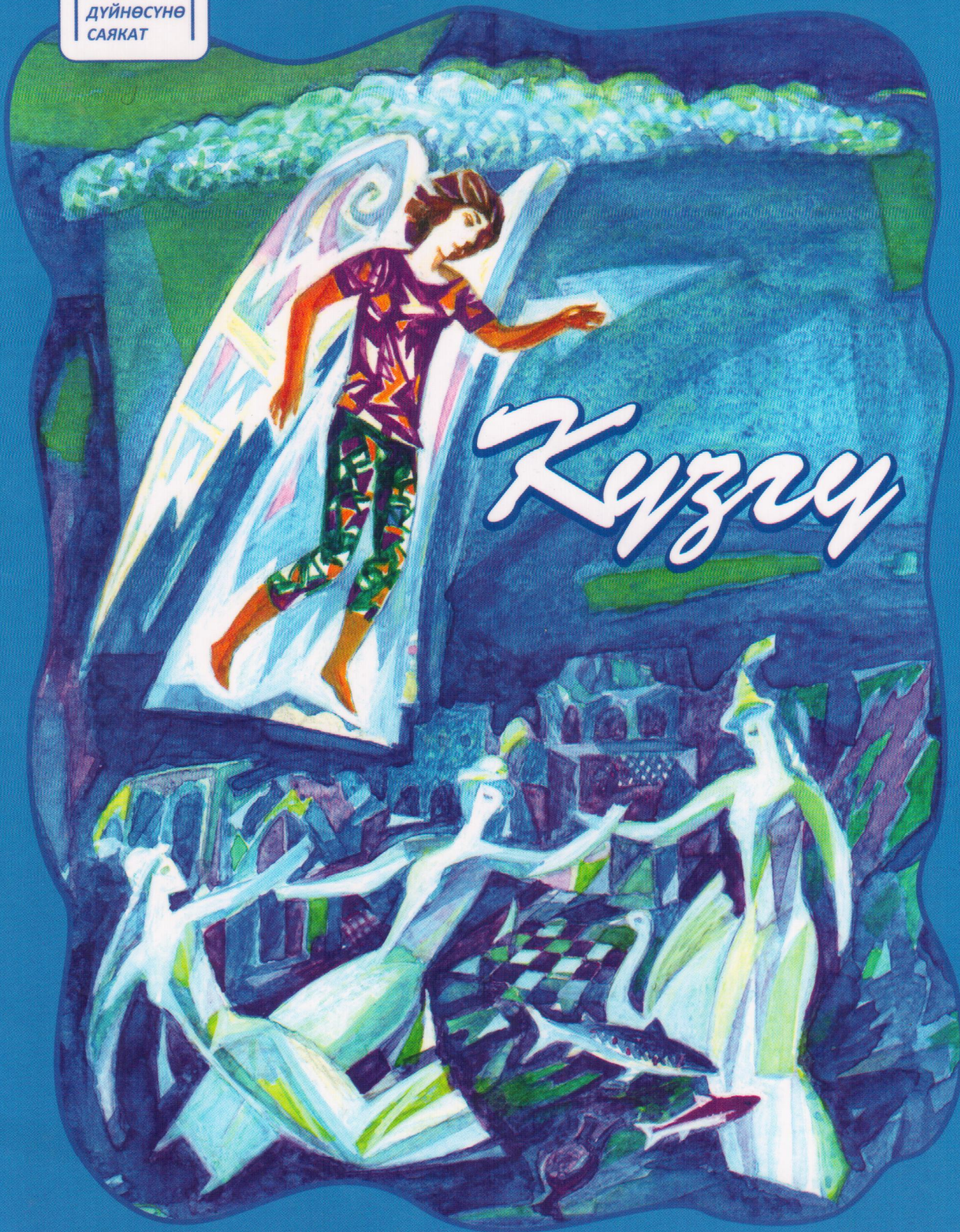

Шатман Садыбакасов

Кызыл

Шатман Садыбакасов

Кеззе

Сүрөтчү
Алыкул Биймырзаев

Бишкек 2016

АКСЫ РАЙОНДУК
БОРБОРДУК КИТЕПКАНА
Көб. № 40845

УДК 821. 51 - 93

ББК 83. 8

С 14

Садыбакасов Шатман.

С 14 Күзгү / Сүрөт.: Биймырзаев Алыкул. – Б.: Кутаалам, 2016, – 24 б., сүр.

ISBN 978 – 9967 – 25 – 131 - 1

Жазуучу Садыбакасов Шатмандын бул жыйнагында бөбөктөр үчүн арналган аңгемелер топтолгон. Жыйнакка «Апама айтам», «Гүлдөрдү ким жакшы көрөт», «Апамды багам» жана башкалар кирген. Бул аңгемелер кичинекей бөбөктөрдү кичинекейинен жаман, жакшыны айырмалай билүүгө, ата-энени барктоого, жаратылышты сүйүүгө үйрөтөт.

С 4803300200 - 08

ISBN 978 – 9967 – 25 – 131 - 1

УДК 821. 51 - 93

ББК 83. 8

© Садыбакасов Ш., 2016.

© ЖЧК «Кутаалам», 2016.

КУЛАГЫ ЭМНЕГЕ УЗУН?

Бактын көлөкөсүндө үргүлөп бараткан апасына Асан мындай деди:

- Апа, жакшы кеп айтайынбы?
- Айта бер уулум, көзүм менен угат белем, кулагым сенде.
- Билесиңби, апаке! Сатардыкы сени ушактады, жаман киши дешти сени.

Ордунан тура калып апасы оозун булк эттирди:

- Качан айтты?
- Эмеле көпөлөк кууп жүрсөм.

- А шордуу уулум ай. Көпөлөк кууп жүрүп уктуңбу? Сатардыкы үйдө жок экенин билесиңби...

Асан кулак-мурду кычышып уялды. Ары караса дубалга сүйкөнүп эшек туруптур.

- Апаке! Тиги эшектин кулагы эмнеге узун...

- Кулагы эмнеге узун дейсиңби?... Эшек үйдөн үйдү кыдырып тыңшачу экен. Калпты чындай айтып, ушакчы болуптур, анан кулагы узарып кетиптир...

Асан кулагын кармалап туруп калды.

ЧЫМЧЫКТАР

Мен бул чымчыкты жакшы билем. Мойну сарала, кооз чымчык. Оозуна сөөлжан тиштеп, жан-алы калбай чыйпылдап ээрчип алган. Канаттары дирилдеп так төбөмдө учуп жүргөн. Колумду сунсам карматпай койгон.

Эми жаздыгымдын бир бурчунда олтуруптур. Кооз мойну шылкыйып калыптыр, кичинекей тумшугунан шуу эткен үшкүрүк чыкты:

- Эмне үчүн... Эмне үчүн балдарымды өлтүрдүң? – деди.

- Алар балдар эмес, балапандар...

- Балапандар менин балдарым эмеспи, - чымчыктын көзүнөн мончоктой жаш агып кетти. Канаттары титиреп жыгылып калды, оозун араң ачып шыбырады. – Кана, балдарым... Алар сага эмне кылды? Эми мен кантем? Айтчы? Сережа... Сереженька...

Чымчыкка боорум ачып эчкирип ыйлап ийдим.

- Сережа. Сереженька...

Көзүмдү ачсам маңдайымда апам олтуруптур. Түш көрдүңбү, эмнеге ыйладыңдеп сураган жок. Сураса да эмне үчүн ыйлаганымды айтпайт элем.

«Каралдым» деп күбүрөп көкүлүмөн өөп койду. Апамдын өзүн татынакай кооз чымчыкка окшоштурдум. Мени «Сереженькалаганы» да чымчыктын чыйпылдаганындай угула берди.

Бетимди жууп алып токойго жөнөдүм. Токой биздин үйгө жакын. Шамалда жалбырактары шуулдап, туйлап, бирдемелери качырап сынып турчу.

Мен кечөөгү сарала чымчыкты издедим. Такыр тааныбай койдумбу же бир жакта балдарын эстеп чыйпылдап ыйлап олтурабы? Кайдасың сонун чымчык? Башка жакка учуп кетип калдыңбы? Кел, Сарала чымчык, мен сени тааныбайм, сен мени таанып тургандырсың. Кел, Сарала чымчык, колу ма кон, көкүлүмө кон. Келгилечи, чымчыктар, канатыңарды сылагым келип атат. Ишенгиле, чымчыктар. Мындан кийин силерге, силердин балдарыңарга да тийбейм. Ишенгиле, чымчыктар.

Чымчыктар ишенбеди. Бирөө да көрүнбөй койду. Чыркылдаган кубанычтуу үндөрү угулбады. Токой арасы көңүлсүз. Токой арасы коркунучтуу.

Сережанын эси чыкты. Олтура калып ыйлап ийди. Анын ыйлаганы да чымчыкка окшош болучу.

ИШЕНБӨӨ

Иттин көңүлү жай, бүгүн мышык экөө достошот. Мындан кийин экөө бирин-бири көргөндө мурундары тырышпайт, эч ким да аларды бири-бирине «кас» деп айтышпайт. Басса-турса эле «ав-ав» дечү ит шимшип жүрүп тапкан бир кесим майын алды да мышыкты издеп жөнөдү.

Баятан капарсыз күнгө кактанган мышык иттин шыбыртын алда кайдан сездоби, жерге андан-мындан бир тийип зымырады.

Токто ... сага достошкону келдим ... токто ... – Ит мышыктын артынан чуркады.

«Мени чындап кубалаган экен» – деп мышык андан бетер качты. А ит болсо: «Бүгүн чыгынганда достошоюн, эртең унутуп калам же майымды өзүм жеп салсамбы?» - деп артынан бучкактады. Мышык тикенди араласа, тикенди аралады, тешиктен өтсө тешиктен өттү, эмнеден секирсе ошондон секирди ...

Мышык жан талашып теректин башына чыга качты. Караса иттин тили салаңдап, көзү кызарган.

- Ит! Иттигинди койбодуң ... Эмне кубалайсың?

- Мышык? Мышыктыгыңды койбодуң ... Эмне качасың?

- Сен эмне кубалайсың?

- Сага дос болоюн деп ...

- Калп ... кубалап достошосуңбу?

Кыйкырышып жатып экөөнүн үндөрү да бүттү.

- Алдагы агарган эмне? – деди мышык теректин башынан.

- Май ... сага берейин деп, - деди ит төмөндөн.

«Бул алдап атат. Ит кантип мага дос болсун» – деп мышык теректен түшпөдү. Күн жаап кирди.

«Мейли, күн жааса ... Колумда май турганда достошпосом, кийин такыр ишенбейт», - деп ит кетпеди.

«Ии, бул күндүн жааганына карабай мени аңдыды» – деп мышык терекке улам өйдөлөп чыкты.

Экөө бири-бирине ишенбеди.

Жаан көнөктөп төгө берди.

КҮЗГҮ

- Тигине, Ысык-Көл чалкалап жатат, - деди чоң энеси колун шилтеп.

Алийса көзүн балбылдатып кирпичин ирмебей алды жакты тиктеди, Ысык-Көлдүн «чалкалап жатканы» анын көзүнө көрүнбөдү.

Жарыктык, мөлтүрөп бышып турган убагы. – Чоң энеси дагы кобурады.

Алийса көзүн бекем жумду, анан кайра-кайра ушалап, жаап, ачып баары бир «мөлтүрөп бышып турган» Ысык-Көлдү дагы көрө албады. Ал безеленип жиберди:

- Чоң эне, мен Ысык-Көлдү көрбөй атам. Кажерде турат?

Чоң энеси шыпшынып алды:

- Тигил эмне, көпкөк болуп жатпайбы, кубулжуп...

Алийса Ысык-Көлдү таптакыр көрө элек болчу. Ысык-Көл жөнүндө көп эле уккан.

Ысык-Көл сонун... Эртең менен агарып, кечинде кызарып турат. Толкун жүрөт Ысык-Көлдөн... ачууланат Ысык-Көл, ойнойт Ысык-Көл.

Эми ошол Ысык-Көлдүн жанында турду Алийса. Көл акырын чайпалып, кыймылдап, жыңайлак бала басып бараткандай шырпылдап; бирде анын ушул шырпылдаганы энесинин шыбыраганындай угулуп кетти кулагына. Көлгө колун салды, энесинин койнундай жыпжылуу экен!

Эмеле көпкөк болуп турган чачырап, чагылышып, учу-кыйырына көз жетпей, асман каякта, көл каякта экени билинбей; анын жээгине эмеле келишкен Алийса менен чоң энеси да көл болуп кубулуп турушту.

Алийса дагы көзүн жуумуп безеленип жиберди:

- Энеке... энеке, мен кызык болуп кеттим.

- Асманды кара... асманды карачы.

Асманда, бийик булуттун үстүндө самолёт учуп баратыптыр.

- Эми көлдүн түбүн кара, - деди чоң энеси.

Ошол самолет көлдүн түбүндө учуп баратыптыр караса. Көлдүн түбүндө булут да сүзүп, ак чардактар учуп жүрөт. Көлдүн түбүнөн дагы бир күн тийип туруптур. Көлдүн тереңинен дагы бир кыз тиктеп туруптур. Ал Алийса экен, жанында чоң энеси менен!

- Энеке... Энеке! Ысык-Көл күзгү... кимдин күзгүсү?

Чоң эне шыпшынып алды, көл менен Алийса экөө шырпылдабай сөз тыңшашты:

- Ысык-Көл баарыбыздын күзгүбүз... баарыбызга күзгү.

Илгери... илгери пери кыздар жашаган бул жерде. Канаттары жалтылдап булутка жуунуп учуп жүрүшчү. Тигил тоодон бул тоонун башына күлкүлөрү угулуп, тескейдеги көк шиберге ак чөлмөк ойношкон. Ой, кандай сонун күндөрдү өткөрүшкөн. Кайгы-капаны билишчү эмес. Бирөөнөн бирөө сулуу, бирөөнөн бирөө акылдуу болушкан. Бир күнү пери кыздын бирөөсү учуп баратып колунан күзгүсүн түшүрүп жиберет. Жерге түшкөн күзгү көлкүлдөп эрип туштушка карай суу болуп агып жөнөйт. Ошондо кыркалекей тоолор агызбай тосуп калыптыр. Ысык-Көл ошо пери кыздын күзгүсү экен. Карачы, кандай таптаза күзгү?!

- Пери кыздар кайда, чоң эне?

- Көлдүн түбүндө, эң тереңинде жашайт алар. Түнүчүндө айдын жарыгында көлдүн үстүнө сүзүп чыгышат. Көлдүн жээгине олтуруп алышып, узун чачтарын таранышып, созолонуп ырдашат. Алардын үнүн укканда асмандан жылдыздар жаайт, тоолор улам бийиктей берет, катуу шамал басылат. Ысык-Көл да эртеңине чейин мемиреп уктап калат. Көлдүн түбүндө... Эң тереңинде шаар бар. Ал шаар көлдүн үстүндө ай менен жылдыздарды жамынып калкылдап турганын көргөм.

- Көрдүң беле? – Алийса көзүн балбылдатып, таңкалып. – Мага көргөзчү? Көргөзөсүңбү?

- Көрүнбөйт! – чоң эне кабагын бүркөп, жерди бир тепти.

Алийсанын айланасы кур-шар этип, негедир мөлтүрөгөн бейкапар. Көл тунарып, шарактап кайнап, көктү көздөй сапырылып, түрүлүп, күзгүдөй бычырап жатыптыр.

- Мына жарыктык, көл ачууланды, - деди чоң энеси Алийсаны колунан жетелеп.

- Эмнеге... Эмне үчүн ачууланды?

- Тигини көрдүңбү.

Көл шаркырап чуркап келип, топтомолук бирдемени ыргытып жиберди. Ал топтомолук аябай жаман топ экен, көлдүн жээгинен Алийсаны бутуна чейин кирдетип салды, күзгүдөй көлдүн үстүндө бир кочуш кара май кылкылдап, анын жыты мурунга урунду.

Чоң эне тигил топту аңгекке алпарып көөмүп салды, анан жолду катар кобурай берди.

- Жарыктык көл... Күзгүдөй болгон айланайын... Күзгүнү таза кармашпайбы... Күзгүнү кирдетип бирдемелерди ташташат. – Алийсага эңкейип, анын көзүнө үңүлүп сурады. – Билдиңби, көл булганганда эчтеме көрүнбөй калат. Көл ошого ачууланат. Сен да көлдү булгайсыңбы?

Алийса таңдайын шык эткизип, желбиреген бантигин кармалады.

- Жок!

Кечинде ал бантигин апакай жууду, бети-колун да кайра-кайра жууду. Эртең татынакай болуп алып көлгө барат, балким пери кыздарга жолугат же көлдүн түбүндөгү шаарды көрөт. Таза, күзгүдөй көлдөн баары көрүнөт турбайбы. Чын эле Алийса түнүчүндө ак кууга окшоп, ай-жылдыздарга учуп баратыптыр. Алдында күзгүдөй чалкалап көгөргөн көл жатыптыр. Жээгинде дарактары өскөн, кыркалекей шаары бар сонун күзгү экен, Ысык-Көл...

ТАШ ЫРГЫТПАЙМ

Жылкычы кучкач куйругун былкылдатып, көлчүктү кечип жүрүптүр. Бир көзүмдү жуумп таамайлап мээлеп туруп, таш менен уруп ийдим. Таш түз эмес экен, чымчыкка тийбей тоокканага аркасын жөлөп эс алып жаткан шумпайдын курсагына тийди.

- Эмне итимди урасың? Эрик уруша кетти.

- Мен урган жокмун. Таш жаман экен, өзү барып бир тийди.

Ал итин айдактады, а мен чөнтөгүмдөгү башка таш менен ал экөөнү ургулап, көчөнүн аркы өйүзүндөгү бузулган трактордун үстүнө чыга качтым. Шумпай мага жете албай тракторду тиштегиледи. Мен жерге түшпөй койдум.

Эрик мага да, итине да боорун тырмап күлдү.

Ошондон баштап Шумпай экөөбүз өчөшүп кеттик. Ал башка балдардын арасынан да мага карап үрөт. Башка кийим кийсем да мени таанып, кубалап калчу. Бул көчөдөн өткөндө чөнтөгүмө таш салып жүрсөм, чөнтөгүмдө таш бар экенин да билчү, таш түгөнгөндө эч бир коркпой такымыма асылчу. Таш чөнтөктөрүмдү жыртты.

Мени балдар аябай шылдыңдашты. Ызalandым. Жашынып алып ыйлачу да болдум.

Бир күнү мейлиң деп Шумпайга бардым. Жылаңайлак, жылаңбашмын. Ал баягы тоокканага башын жөлөп уктап жатыптыр.

- Шумпай, мен келдим, - дедим. – Колумда таш жок, көрдүңбү. Ал акшырайып мени карады, мурдун тырыштырып күлдү.

- Кечирип кой, Шумпай. Мен сени такыр урбайм. Сен да мага тийбечи, макулбу? Мен балдар менен ойноюн. Сага тийбейм, таш ыргытпайм?

Чын айтам... Чын...

Шумпайдын көзү жылмайды. Тилин жаланып, куйругун шыйпаңдатты. Ал менин сөзүмө түшүнгөнүн билдим.

КАНТИП?

Коноктор жайланып, Асан бурчта калды. Энеси жанынан өтүп баратып, колунан жетелесе болбой кежеңдеди:

- Аный, үйүңө кирбеймин.

Ал үй ээндегенден кийин гана атасынын тизесине олтуруп, таарынычын айтты:

- Я, атаке! Мени төргө олтургузган жоксуң?

- Сен сакалдуу болгондо олтурасың.

Асан атасын кучактап, сакалынан кармалады.

- Атаке! Бирдеме сурайын, берем дечи?

- Макул, берейин.

- Анда сакалыңды бере турчу, тигил үйгө мейман болуп келейин, кайра эле өзүңө берем.

- Жо-ок, сакалдуу болуудан мурда, чоңойгун.

- Кантип чоңоом?

- Таарынба, элпек, тил алчаак бол ...

СОНУН БАЛА

Асылтай кичинекей, бою козудан гана бир аз чоңураак. Ал апасына тил албай шымын өзү кийди. Кийип алып баса албады, жыгылды.

- Шым бузук экен, - деди шымы менен урушуп. Эки бутун бир багелегине салып алганын билген жок.

Апасы «бузук шым» менен сүйлөшүп, оңдоп, кийгизди эле, Асылтай ойногону эшикке чуркап чыкты. «Апам акылдуу, шым да апамдын тилин алат, мен андан жакшы тилалайын» - деп кайра үйгө кирди:

- Апа, мени чакырдыңбы?

- Жок, садага.

Асылтай чуркап чыгып эле, кайра кирет: кокус апасы чакырдыбы, ал укпай калдыбы?

- Тил алып жөн ойно, мен чакырмайынча келбе ...

- Макул, - деди Асылтай элпек гана эшикти жаап.

Мына, тил алчаак, элпек, сонун бала!

КОРОЗ

Чупа деген кичинекей балапан чоң үзүм нан таап алды. Таттуу нан экен, көтөрүп алып, бир туугандарын карай чуркады:

- Таптым... таптым! Таттуу нан.

Топуракты үстүнө чачып оонап жаткан короз дагдандай чуркап Чупанын алдын тосту:

- Ой, токто, сен нанды кимге алпарасың?

- Бөбөгүм бар, ошого. Апабыз жумушта.

Короз Чупаны шилиден тиштеп ыргытып жиберип, нанын сугунуп алды. Тооктун баары чуркап келишип Корозду тегеректешти, аны чокулап канаттарын жулушту.

- Силер, тооктор, жамансыңар? Мен силер менен жашабайм. Ошентип короз кетип калды. Сууну бойлоп жүрүп отурду. Чегирткелерди, кумурскаларды терип жеди. Бир убакта жардын башына жетти. Жардын алдында кашка суу агып жатат. Анда өрдөктөр сүзүп жүрөт.

- Ой, өрдөктөр, - деди ал жардын башынан кыйкырып. – Силер сүзгөндү билбейт экенсиңер. Мындай сүзгүлө. Чумкугула. Бутуңарды чойгула. Мына, мен кыйын сүзөм.

Короз сууну кече баштады, кечкен эле жерден кашка суу аны агызып жөнөдү:

- Өрдөктөр, байкебайлар, - деди ал жанталашып, - өлдүү-үм!

Короз агып кетмек болчу. Ала канат таргыл өрдөк корозду желбирөөчүнөн жээкке сүйрөп чыкты.

Чала болот, чоңдугуна мактанган корозго!

КАРЫШКЫР

Таң үрүл-бурул. Көк жал карышкыр шагыл таштуу кыр ылдый желип баратты. Бир ташты кылдыратпайт, бир да чөптүн башын кыбыратпайт. Ал ушул заңгел кыр менен нечен жолу өйдө-төмөн каттаган. Ар бир чөптүн жытын билет, ар бир таштын ордун билет.

Алар кулактарын тикчийтип тык токтоду. Мурдуна бөтөн жыт урунду: миздүү кызыл таш ордунан козголуп, биртике жердин чөбү уйпаланып калыптыр. Карышкыр шарт бурулду: бурулар замат алдыңкы бир колу чак дей, көзүнөн от чагыла түштү. Ал оңкосунан сайылды. Канжардай аппак тишин карсылдатып, жулунуп-жулкунду. Капкан чабылган шыйрак териси сөгүлүп, сөөгү кашкайып калды. Капкандын чынжыры шаркылдап, майда таштар, майсан чөптөр сапырылды. Жаалданып, көзү чычаладай жанып капканды, шагыл таштарды качырата чайнады. Тишинен кан шорголоп, ансайын кычышып, капкара узун тумшугу ансайын жыйрыла берди.

Ал бошонбосун билди. Салаңдаган уурттарын диртилдетип, бир жолу озондоп улуп алды да, капканды төшүнө басып комдонуп жата кетти.

Аскага ак шоола салып таң атты. Кулпурган терең өзөнгө асман көмкөрүлүп турду. Ошол өзөндөн түндө көк карышкыр бир короо койду эски чүпүрөктөй тыткылаган. Байкуш койлор түндө көк

жал аралаганда биринен-бири үркүп, бирин-бири тепсеп, боо түшүп куланбады беле: тамагы шылынган, куйругу жулунган, ичегиси чубалган...

Кырдын шамалы шуулдады. Көк жал куйругун жерге бир сабап, үч буттап ыргып турду.

Те төмөнкү кайкыда ийнинде мылтыгы соройгон мергенчи келаткан. Көк жал жаланып, кыңшылап кайрадан жата калды. Капканды жыттагылады да, анан шыйрагын азуусуна салып буйдамага келтирбей кырча чайнады. Өзүнүн буту, өзүнүн каны оозуна толо түштү.

Мергенчи капканына жеткенде карышкыр үч буттап эки кырды ашып кеткен. Канга жуулган шыйрагын улам кашкайтып жалап коюп качып бараткан.

Бир ташты кылдыратпайт, бир да чөптүн башын кыбыратпайт. Мылтыгы соройгон мергенчи анын изине түшүп сая кууп келатты.

Ал көк жалды таба алаар бекен?

АТ ЖАКШЫ КӨРГӨН БАЛА

Асылтай бажырандап сүйүнүп үйгө кирди:

- Мени ат жыттап койду. Мени ат жакшы көрөт!

- Калпычы, деди Абылтай ага ишенбей. – Ат жакшы көргөндү билбейт.

- Билет! Жүрчү, көргөзөйүн.

Экөө жетелешип мамыда байланып турган аттын жанына барышты. Асылтай акырын алдыга өттү да аттын тизмегинен кармап, көкүлүнөн сылады. Ат былк этпеди, ооздугун шылдырата башын салаңдатып Асылтайдын иймейген колун жыттады, тумшугун ийнине сүйөдү.

- Сага сүйлөп атабы? – деди Абылтай, аттын кыпкызыл таноосунан, арсайган тиштеринен коркуп.

- Сүйлөгөн жок. Жакшы көрүп атат.

- Эмне үчүн жакшы көрөт?

- Мен аны сугаргам. Арыктын боюнан откозгом. – Асылтай дердейип койду. Атты мамыдан чечип, аркы дүмүргө тартып минип алды.

Абылтай ат каякка басса ээрчий чуркап, ат менен Асылтай экөөнүн бири-бирин жакшы көрүшкөнүнө бир эсе таң калып, бир эсе өзү да ошондой болсом деп кыйкырып жүрдү:

- Асылтайды ат жыттап койду! Асылтайды ат жакшы көрөт экен.

Бир күнү Абылтай аттын жанына барды да, кулагына шыбырады:

- Ой, ат. Мени жакшы көр, - деди сөөмөйү менен көзгө сайып. Ат селт этип баш көтөрүп, кайрадан үргүлөп туруп алды.

- Ой мени жытта. Жакшы көр, - деди атты кекетип. Ат дагы эле унчукпады. Абылтай анын мурдуна муштумун такап чаңырды.

- Ат! Мен сени өлтүрөм!

Ат кулагын тикчийтип, ооздугун качыр-качыр чайнады. «А-а, коркутуп салдым» деп ойлоду Абылтай:

- Мени жакшы көрбөсөң өлтүрөм! – Ал чөнтөгүндөгү мыгын алды да, атты мурунга сайып ийди.

Ат таноосун тарсайтып, көзүн чакчарылта тикесинен секирди. Абылтай бакырып жыгылды.

Ошондон кийин Абылтай атка жакындабады. Жакындаса эле ат кулагын чунаңдатып, кошкуруп, көзүн чакчаңдатат.

Асылтайга болсо антпейт. Ал каякка жетелесе же минсе деле каалаган жагына кете берет. Аны бу көчөдөгү балдар, ал тургай чоң кишилер да «Ат жакшы көргөн бала»» дечү болушту. Мына, Абылтайдын иниси Асылтай! Шаарга кеткиче чоң атасынын атын минип, көп жерге бастырып жүрдү. Абылтай бир да жолу өзүнчө минип бастырган жок.

Кызык, эмне үчүн Асылтайды ат жакшы көрдү? Эмне үчүн Абылтайды жаман көрдү?

БИР ТҮП БУУДАЙ

Мен талаадагы чоң таштын түбүндө олтурам. Жанымда тилин салаңдатып, акактап Сапаке жатат. Экөөбүздүн төбөбүздө бир карыш дагы жылып койбой асмандагы күн турат.

- Эй, Сапаке?

Сапаке ыкшыйып карады, анын бир көзү сокур – былтыр башка иттерге кошуп жарыштырганда артта калган, анан ызаланып шиш менен көзгө сайып ийген болчумун. Көзү айыкмайынча мени ээрчибей, таарынып жүрдү. Эми деле колуна шиш кармаган бирөөнү көрсө куйругун кыпчып, каңкылдап качып жөнөйт.

- Сапаке, алдагы эмине чөп?

- Мен чөп эмесмин, жакшы бала, - Сапакенин мурдунун учун сайгылаган саргыч чөп өзү сүйлөдү. – Мен ... буудаймын!

- Буудаймын?! Буудаймын дейсиңби?

- Жакшы бала, мен буудаймын. Сенин апаң мени нан жасайт. Аны сен жейсиң.

Мен таңыркап, оозумду ачып карап калдым.

- Сен таңыркаба, Мирлан.

- Сен менин атымды кайдан билесиң?

- Билем. Сен нанды ыргыткансың. Эсиңдеби, бир жолу нанды ыргытып ийгенсиң.

Эсим чыгып кетти, бир жолу нанды билбей ыргытып ийсем апам мени жазалаган болучу: «Дүйнө жүзүндөгү эч бир адам, ал тургай айбан дагы нанды ыргытпайт» деген болучу атам. Ошону бул талаада жатып кайдан билип алган?

- Сен Мирлан, башыңды көтөрчү, тетиги өзөндөгү кылкылдаган буудайды көрдүңбү, ай-ай, карачы...

Талаа кылкылдаган буудай болчу. Мен өгүнү арасынан адашып кеткем. Буудайдын баштары мени чапкылаган, этимди ачыштырган, кычыштырган. Шуудурап, желпилдеп түртүшүп, кабыктарын жарып дандары ырсыйып келатыптыр. Мына буудай деп ошону айт, ошол нан болот! Ал мынабу кодойгон калпычы, буудайга окшогон бирдеме го?

- Сен буудай эмессиң!

- Буудаймын. Мен да талаага жазында себилгем. Ошол жерден мени биякка кумурска көтөрүп келген.

- Кумурскабы?

- И-ии, кумурскага нан болмокмун. Ал кумурска өрттөнүп кетти. Сен өрттөдүң?!

Билесиңби жазындагыны, колуңа ширеңке кармап келгениңи? Ушерге өрт койгонуңу? Аркы кара күйүк тал-теректи карачы. Мен аман калгам, кумурсканын ийнине кулап түшкөм. Жазында жамгыр жаады - өнүп чыктым. Эми күн жаабайт, тамырымда ным жок. Же нан болбой, же жем болбой... Ах, бир ууртам суу... бир тамчы суу!

Мен кулагымдан бери өрттөнүп сууну көздөй чуркадым:

- Суу... Суу! Мен бейбаш болбойм, уктуңбу. Кашка суу, сен бир тал чөпкө, бир түп буудайга керек экенсиң!

КАЛП ЖАМАН

Чынара жолдошторунун баарына кабарлады:

- Жүргүлө биздикине! Менин туулган күнүм ...

Жолдоштору чогулуп аныкына барышты.

- Келгиле, садагалар! – деди үй жууп жаткан апасы.

Анан алардын колунан: «Чынарка, туулган күнүң менен!» деген белектери көрүнүп калды. Чынара башка күнү туулган эле.

- Чынара, сен эмне калп айтасың? – деди апасы.

Чынара таптакыр унчуккан жок.

Буга апасы да уялды. Анан Чынаранын туулган күнүнө аябай камданды. Ар түркүн тамактарды жасады. Чынара болсо жолдошторун чакырып жүрдү.

- Жүргүлө биздикине. Бүгүн туулган күнүм!

Апасы экөөлөп Чынаранын жолдошторун күтүштү. Бирөө да башбакпады. Бир убакта күчүк үрдү. Чынара сүйүнүп чуркап чыкса эч ким жок.

Күчүгүн бир чапты:

- Эмне калп үрөсүң? Калп жаман болот!

МАЗМУНУ

Кулагыэмнеге узун?	3
Чымчыктар	4
Ишенбөө	6
Күзгү	8
Таш ыргытпайм	12
Кантип?	14
Сонун бала	15
Короз	16
Карышкыр	17
Ат жакшы көргөн бала	19
Бир түп буудай	21
Калп жаман	22

Садыбакасов Шатман

Садыбакасов Шатман 1932-жылы 25-майда Нарын облусунун Жумгал районундагы «Дыйкан» колхозунда кедей-дыйкандын үй-бүлөсүндө туулган.

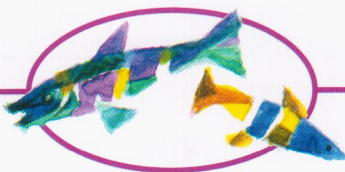
1950-жылы орто мектепти аяктаган. 1955-жылы Мамлекеттик университетти бүтүргөндөн кийин 1961-жылга чейин «Жаш ленинчи» журналынын редакциясында адабий кызматкер болуп иштейт. 1961-жылдан 1965-жылга чейин «Кыргызстан» басмасында редактор болуп эмгектенет.

1965-жылдан баштап 1975-жылга чейин «Ала Тоо» журналында редколлегия мүчөсү, кийин бөлүм башчысы болгон.

1975-жылдан өмүрүнүн аягына чейин ушул журналдын башкы редактору кызматын аткарган.

Садыбакасов Шатман белгилүү балдар жазуучусу эле. «Күзгү», «Сонун бала», «Жашыл өзөн» жана көп ушул сыяктуу чыгармалары көпчүлүккө белгилүү.

1960-жылдан бери СССРдин жазуучулар Союзунун мүчөсү. Бир нече медалдар, Ардак грамоталар менен сыйланган.

Шатман Садыбакасов Күзгү

Бөбөктөр жана мектеп жашындагы
кенже балдар үчүн

Сүрөтчүсү А. Биймырзаев
Редактору А. Кабылова
Сүрөт редактору Б. Жайчибеков
Компьютердик калыптоочу А. Анохин
Корректору Г. Сагынбекова

Нускасы 2200
ЖЧК «Кутаалам»

“Китеп дүйнөсүнө саякат” Балдар көркөм адабият сериясы

